

BRZEMIENNY (177) *ai*

brzemienny (175), **brzemionny** (2) *Calep*.

-mien- (175), -mięń- (2) *MurzNT*, *GórnTroas*.

Oba e jasne; tekst nie oznacza ó.

sg m D brzemiennému (1). ◇ *f N* brzemiennå (59). ◇ *G* brzemiennėj (17); -ěj (1), -(e)j (16). ◇ *D* brzemienn(e)j (7). ◇ *A* brzemiennå (18). ◇ *I* brzemiennå (28) [*w tym*: -ąm (3)]. ◇ *L* brzemiennej (3). ◇ *pl N subst* brzemienn(e) (12). ◇ *G* brzemiennych (9). ◇ *D* brzemiennym (11), brzemiennem (5); -ym : -em *FalZioł* (1 : 5). ◇ *A subst* brzemienné (6); -é (2), -(e) (4). ◇ *L* brzemiennych (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

O kobiecie: Ciężarna, będąca w ciąży, nosząca w sobie płód; gravida, gravis, praegnans Cn; infantaria Calep (176) : *OpecŻyw* 13, 13v [2 r.], 184v; *PatKaz II* 86; *BielŻyw* 67; *March*² D4v; *LibLeg* 8/132v; *MurzNT Luc* 2/5; *Leop Eccli* 42/10; rzekłå Sárái do Abrámå/ [...] iam tobie dáłå służebnicę fwą w thowårzyftwo: Ale onå widząc fię być brzemiennå/ wzgårdziłå mię fámå v fiebie. *BibRadz Gen* 16/5, *Matth* 1/23, *Luc* 2/5; *BielKron* 20, 60v, 98v, 102v, 112v (13); *Partum ferre dicitur foemina*, Dziećmi chodźić/ Brzemiennå być. *Mącz* 121d, 509d; *SienLek* 110; *GórnDworz* R7; *RejPos* 17v, 33v; *BudBib Os* 9/14; *BudNT Ff8v*, GG3 [2 r.]; *CzechRozm* 127, 131v [2 r.], 133v, 161; *SkarŻyw* 243 [4 r.]; *PudlFr* 44 [2 r.]; *GórnTroas* 10; Iåko ná przykåłd ono/ Będźie miåłå w żywoćie/ miåfto Będźie brzemiennå/ ieft Graecífmus *WujNT* 20 *przedm*, 6 *przedm*, *Matth* 1/18, 23, *Luc* 2/5, *Apoc* 12/2; *SkarKaz* 483b; Iefli cię mąż odumårł po śmierći brzemiennå: Chcefz vrodźić dźiedzicå/ chcefz być pånå wiennå/ Wdowo/ zåråz opowiedz brzemię Vrzędowi *KlonWor* 63; *PudlDydo* B3v.

brzemienna z kogo (3): *LibMal* 1554/187; Oćiec tu iey przychodzil/ powiådåiåc ifz brzemiennå z ciebie ieft/ y nas wfzytkich o cię famego zhånbił. *SkarŻyw* 184; *WujNT Rom* 9/10.

brzemienna kim (3): A gdy wefłå wdóm Zachariåfłow/ pozdrowiła pokornie cijotkę fwą Elzbietyę/ téż brzemiennå fwięty^m Ianem *OpecŻyw* 10v; *BielKron* 14; *CzechRozm* 141.

brzemienna czym (2): *OpecŻyw* 9v; Tá wfzytek płód ieft którym brzemiennå chodźilå Hecubå/ å ná żål fwoý dźieci nåródźilå. *GórnTroas* 63.

brzemienna z kim (2): y zoftåłå thåfch tho hadka zglyneczkym Brzemyenna. *LibMal* 1545/96v, 1548/138v.

Zwroty: »brzemiennå chodźić« [*szyk zmienny*] (4): *PatKaz II* 76; A niewiåtkå iego/ żonå Fineefowå/ chodźilå brzemienna *Leop 1.Reg* 4/19; *CzechRozm* 141; *GórnTroas* 63.

»(u)czynić brzemiennå« [*szyk zmienny*] (3): Brzemiennåm vczynić. *Facere grauidam. Calag* 429a; *SkarŻyw* 183; *Grauido*, – Brzemionnåm czinię *Calep* 465a.

»(z)ostać brzemiennå« [*szyk zmienny*] (5): Ifch zoftawfchi Brzemyenna Zyanka kucharza pana Nowowyeyfkyego vrodziła chlopcza przed szwyathem Bozego Narodzenia *LibMal* 1554/187, 1545/96v, 1548/138v; Brzemiennåm zoftåć. *Concipere ex quo. Calag* 429a; *WuiNT Rom* 9/10.

Wyrażenia: »brzemienna biåłogłowa, niewiåsta, pani; biåłogłowa, niewiåsta, pani brzemienna« (33 : 29): *BierRaj* 19v; przeto niema być påniam dawano brzemiennem to picie, bo by muftåłå przed cżåfem mieć porodzenie *FalZioł* I 24d; Też brzemienny niewieftie niemałz pułzczać krwię/ å nawięczy pirwfzego/ wtorego/ y trzeciego księżycza *FalZioł* V 57, I 107a, III 7c, IV 54c [2 r.], V

18a (34); *GlabGad* H, G3v, P3v; *GroicPorz* ii, mm2v; *KrowObr* 68v; Iáko niewiełz która iełt drogá duchá/ álbo iáko fie fkládáią kości w żywocie brzemienny niewiáły/ ták teź niewiełz íspraw Bożych. *BielKron* 82, 20v, 44v, 463v; *Gravida mulier* Dziecni chodzi/ Brzemienna niewiáłtá. *Mqcz* 149c, 55a, 205a, 257c; *SienLek* 74, Sv; *RejPos* 70v; *BudBib* 4.Esdr 16/39; Prorok vkázował białą głowę brzemienną/ á nie tę ktoraby dopiero poczác miáłá *CzechRozm* 134v, 131v, 132v, 135, 141; *Calep* 531b; *LatHar* 633; *WujNT* *Mar* 13/17, 1.*Thess* 5/3.

»brzemienna z Ducha Świętego« (3): Elźbietá poczáwłsy Iáná/ od pány Máriaey z duchá/ fwiętego brzemienny náviedzona/ vrodziłá lyná Záchariałfowi *Leop Luc* 1 arg; *BibRadz* *Matth* 1/18; *CzechRozm* 161.

Zestawienie: »bogini brzemiennych niewiast« = *Diana*: przeto [*Diana*] rzeczóná byłá bogini brzemiennych niewiáłt. *BielKron* 20v.

a. *W funkcji rzeczownika* (38) : A iełtli fie brzemienna barzo bogi iż iełt chuda á wyfchła, Tedy ma rzeczy pożywać odwilżaiących y tuczących. *FalZioł* V 31v, I 46d, V 29v, [30] [2 r.], [30]v [5 r.], 31 [2 r.] (23); *GlabGad* D7 [2 r.]; Idź á ípythay brzemienny [*Vade et interroga praegnantem*]/ gdy fie iuż wypełni dziewięć księżycow/ możeli żywot iełfcze iey zátzymać w łobie płód? *Leop* 4.Esdr 4/40; *BibRadz* *Luc* 21/23; *SienLek* 27v, 59v; *RejPos* 258v; *BudBib* 4.Esdr 4/39, 40; *SkarŻyw* 528; *LatHar* 745; *WujNT* *Matth* 24/19, *Luc* 21/23; fráfunek chwycił fię nas: y bole iáko ná brzemienną rodzeniem vciśnioną *PowodPr* 8.

Zestawienie: »bogini brzemiennych«: Egeria. Bogini brzemiennych w pogánłtwie. *Mqcz* 100d.

Przen: Zawierający (w sobie) brzemię, płód (1) :

Wyrażenie: »brzemienny żywot«: więcey (iako fwięty Ián zlotoułty powiedá) Iozeff wierzył iey [*Maryi*] fwiátołci/ niźli iey brzemieⁿému żywotowi. *OpecŻyw* 13v.

Synonim: ciężki.